

HULP IS ONDERWEG, OF NIET?

Over de toegankelijkheid en de drempels van de jeugdhulp

Shania De Maeyer
Bachelorartikel Sociaal werk
HoGent
Academiejaar 2024-2025

De vermaatschappelijking van de zorg streeft er naar dat kwetsbare jongeren hun plek vinden in de samenleving, ze hierbij de nodige ondersteuning krijgen en deze zorg zoveel mogelijk geïntegreerd wordt in onze samenleving. Toegankelijkheid van deze ondersteuning speelt hierbij een cruciale rol, hoe kunnen jongeren gebruik maken van deze ondersteuning als deze niet toegankelijkheid is? Het is daarom van belang dat er ingezet wordt op laagdrempeligheid.

Tijdens mijn derde jaar sociaal werk heb ik een stage van 3 maanden gelopen in het OverKop-huis van Aalst. In het OverKop-huis van Aalst worden er drie keer per week openhuis-momenten georganiseerd. Tijdens deze openhuis-momenten kunnen jongeren vrij binnen komen en kiezen hoe ze hun tijd willen invullen. Dit kan door zich te amuseren, maar ze kunnen er ook terecht voor een individueel gesprek. Hiernaast wordt er ook elke woensdag een activiteit georganiseerd, afwisselend rond vrije tijdsbesteding en mentaal welzijn.

Laagdrempeligheid staat binnen de werking van OverKop centraal, dit zorgt er namelijk voor dat het OverKop-huis zo toegankelijk mogelijk wordt gemaakt voor alle jongeren. Jongeren kunnen namelijk zonder aanmelding bij ons terecht, ze kunnen op eender welk moment tijdens een open huis binnenstappen en kennismaken met de werking. Verder staat er momenteel ook geen limiet op het aantal jongeren die bij ons terecht kan, waardoor er geen sprake is van een wachtlijst. Wat van groot belang speelt voor de jongeren, is dat al onze diensten en activiteiten gratis zijn, ook wanneer er uitstappen georganiseerd worden zijn deze helemaal gratis. De ligging van het OverKop-huis draagt ook bij aan de laagdrempeligheid van de werking. Zo ligt het OverKop-huis van Aalst momenteel op een locatie dat op wandelafstand is van de meeste middelbare scholen in Aalst. Verder zijn ook de openingsuren afgestemd op jongeren. Zo vallen onze openingsuren altijd net wanneer school gedaan is, dat zorgt ervoor dat jongeren geen school hoeven te missen terwijl ze hun tijd in OverKop spenderen. Om een zo vlot mogelijk contact te behouden met onze jongeren zijn wij ook actief op sociale media. Zo heeft OverKop Aalst hun eigen Instagram en Facebook account, waar jongeren een bericht naar kunnen sturen wanneer ze informatie willen of een vraag hebben. Dit verlaagt de drempel voor jongeren, omdat het dan geen vereiste is om fysiek naar OverKop te komen wanneer ze een vraag hebben.

Deze werking toont aan dat inzetten op laagdrempeligheid, waardoor de dienst zelf toegankelijker is, ervoor zorgt dat jongeren op een volwaardige manier gebruik kunnen maken van de dienst. Daarom wil ik in dit artikel onderzoeken hoe toegankelijk de jeugdhulp in Vlaanderen is en welke drempels er nog aanwezig zijn. Ik zal bespreken welke stappen de Vlaamse regering hierin genomen heeft en een toelichting geven over hoe de jeugdhulp in Vlaanderen momenteel opgedeeld is. Hiernaast zal ik, met behulp van een onderzoek van Cachet vzw, de drempels die jongeren en hulpverleners binnen de jeugdhulp aanhalen bespreken. Verder zal ik het hebben over wat momenteel de grootste drempel lijkt, namelijk wachtlijsten binnen de jeugdhulp. Om af te sluiten werp ik een blik op welke stappen er binnen Vlaanderen de laatste jaren gezet zijn geweest om de toegankelijkheid naar de jeugdhulp te verbeteren.

De impact van de Vlaamse regering

Op 12 Juli 2013 werd het decreet van de integrale jeugdhulp voorgesteld. Dit decreet heeft voor een herstructurering van de jeugdhulp gezorgd en zou moeten bijdragen aan de toegankelijkheid van de jeugdhulp. Tot op 2013 was de jeugdhulp namelijk opgedeeld in zes verschillende sectoren. Deze opdeling van sectoren zorgde ervoor dat er een gebrek aan intersectorale samenwerking was, wat zorgde voor breuken in de hulpverleningstrajecten van kinderen en jongeren. Om dit tegen te gaan bestaat er sinds 2014 een intersectorale

toegangspoort voor niet rechtstreeks toegankelijke hulp. Dit zorgt ervoor dat er één instantie instaat voor de toegang tot de NRTJ, waardoor er een transparantere werking mogelijk wordt gemaakt. Verder zorgt de integrale aanpak er ook voor dat hulp uit verschillende sectoren makkelijker met elkaar gecombineerd kunnen worden, waardoor kinderen en jongeren met een multi problematiek niet op de achtergrond vallen (Agentschap Opgroeien).

Momenteel kunnen we de jeugdhulpverlening in Vlaanderen opsplitsen in twee categorieën. Enerzijds hebben we de rechtstreeks toegankelijke jeugdhulp (RTJ). Dit is hulp waarbij de jongere of hun ouder zelf terecht kan. Een aantal diensten die vallen onder de rechtstreeks toegankelijke jeugdhulp zijn het CLB, het JAC, Opgroeien. Binnen de rechtstreeks toegankelijke jeugdhulp zijn er ook diensten die gespecialiseerd zijn en hiernaast rechtstreeks toegankelijk zijn, jongeren en hun ouders kunnen hier terecht wanneer ze een specifieke hulpvraag hebben. Een aantal van de diensten die hiertoe behoren zijn het CGG, het CKG en de RTH van het VAPH (Agentschap Opgroeien, sd).

Naast de rechtstreeks toegankelijke jeugdhulp bestaat er ook de niet rechtstreeks toegankelijke jeugdhulp (NRTJ). Dit is intensieve gespecialiseerd hulp. Om dit soort hulpverlening te krijgen is er een aanmelding nodig van een jeugdhulpverlener. Onder andere jeugdhulpverleners uit het JAC en het CLB kunnen een aanmelding voor een jongere doen. Dit gebeurt samen met de jongere, en eventueel ook met de ouders van de jongere. Deze aanmeldingsprocedure wordt ingediend bij de intersectorale toegangspoort (ITP). Omwille van de intensiviteit van de hulpverlening die onder de NRTJ valt, gaat de ITP onderzoeken of het gevraagde aanbod nodig is voor de jongere, op basis daarvan wordt de aanmeldingsprocedure goedgekeurd of afgekeurd (Agentschap Opgroeien, sd).

Verder werden er in het decreet van de integrale jeugdhulp een aantal doelstellingen opgesteld die zouden moeten bijdragen tot de toegankelijkheid van de jeugdhulp. Als eerste wordt er ingezet op de vermaatschappelijking van de zorg. Hierbij wordt het belang van de cliënt zijn kennis en mogelijkheden centraal gesteld. Men stelt dat jeugdhulpverleners zich bij een aanmelding moeten afvragen hoe ze de eigen krachten van de minderjarige, die hun ouders en anderen in hun netwerk kunnen inzetten en ondersteunen om een antwoord te krijgen op hun problemen. Dit zorgt voor meer participatie en inbreng van de jongeren en hun netwerk (Vlaamse Overheid, 2012).

Ook tijdige toegang tot de jeugdhulp is een doelstelling die in het decreet werd opgenomen. Om dit vlotter te doen verlopen wordt er ingezet op zowel de rechtstreekse als niet rechtstreeks toegankelijke jeugdhulp. Bij de rechtstreekse toegankelijke jeugdhulp heeft men een uitbreiding van het aanbod ingevoerd, dit aan de hand van de brede instap. De brede instap bestaat uit het aanbod van het CLB, Kind en Gezin, en het AWW. Hier kunnen hulpvragers terecht met al hun vragen. Om hier verder op in te zetten wou men met dit decreet 30% van de niet rechtstreeks toegankelijke jeugdhulp, nu wel rechtstreeks toegankelijk maken (Vlaamse Overheid, 2012).

Met dit decreet wil men ook de continuïteit binnen de jeugdhulp waarborgen. Door in te spelen op zorgzaamheid en transparantie voelt de hulpvrager zich betrokken en ondersteunt tijdens het hulpverleningsproces. Hulpverleners moeten dan ook aandacht besteden aan de opvolging van de hulpverlening van jongeren. Dit door verwijsafspraken te maken, maar ook beschikbaar voor de jongere en die hun ouders te blijven zolang de waarnaar verwezen hulpverlening nog niet is gestart. Men haalt ook het belang aan van een goede coördinatie tussen hulpaanbieders, dit aan de hand van een cliëntoverleg. Hierbij is het de bedoeling afspraken te maken rond het hulpverleningsproces, met maximale betrokkenheid van de jongere en die hun ouders. Wat ook meer continuïteit kan bieden tijdens het hulpverleningsproces is een contactpersoon-aanmelder bij de toegangspoort en

gemandateerde voorzieningen. Deze dient specifiek om de aanmelding van de cliënt in goede banen te leiden. Hij is tijdens dit aanmeldingsproces een contactpersoon voor alle partijen en blijft ook contact houden met deze partijen om hen op de hoogte te houden van de stand van zaken (Vlaamse Overheid, 2012).

Wat ook bijdraagt aan de toegankelijkheid van de jeugdhulpverlening is participatie van jongeren zelf binnen de jeugdhulp. Ook hier werd een doelstelling rond geformuleerd. Hiermee wil men inspelen op de noden van de jongeren en wat zij zelf ondersteunend vinden. Daarom wordt het belang van voldoende ruimte voor participatie van jongeren en hun ouders hier benadrukt (Vlaamse Overheid, 2012).

Om verder in te zetten op meer toegankelijkheid tot de jeugdhulpverlening stelt het Agentschap Opgroeien een aantal aspecten van toegankelijkheid voorop. Deze worden ook wel 'de 5 B's' genoemd. De 5 B's bestaan uit beschikbaarheid, bruikbaarheid, bereikbaarheid, begrijpbaarheid, en betaalbaarheid (Agentschap Opgroeien, sd).

Jongeren en hulpverleners over de drempels van de jeugdhulp

Ook jongeren en hulpverleners zelf benadrukken het belang van toegankelijkheid binnen de jeugdhulpverlening. Cachet vzw heeft in 2017 samen met het CLB en het JAC aan de hand van interviews een onderzoek gedaan naar de drempels die Brusselse jongeren ervaren voor ze in contact komen met de jeugdhulpverlening. Er wordt ook besproken wat er volgens zowel jongeren als hulpverleners meer nodig is binnen de jeugdhulpverlening. Voor het onderzoek werd er ook bij de jongeren een vragenlijst afgenomen die polst naar de werkelijke toegankelijkheid van de jeugdhulp. (Cachet vzw, 2018)

Wanneer er gekeken wordt naar de drempels die jongeren ervaren voor ze in contact komen met de jeugdhulp, dan komt er naar boven dat jongeren aangeven dat ze niet snel om hulp zullen vragen. Jongeren hebben een negatieve kijk op het vragen van hulp, en zullen dit zo lang mogelijk blijven uitstellen. Ze zullen vaak eerst hun problemen zelf proberen oplossen, alleen of door met familie en vrienden erover te praten. Jongeren uit een andere cultuur geven zelfs aan dat ze het alleen oplossen zien is de enige mogelijkheid, het is voor hen moeilijker om een vertrouwenspersoon te vinden en ze weten niet goed waar ze met hun problemen terecht kunnen. Sommigen geven aan dat ze vinden dat hun probleem niet belangrijk genoeg is en ze anderen ermee niet willen belasten. Uit de interviews met jongeren blijkt dat de jeugdhulp ook niet zo een goed imago heeft bij hen. Ze hebben het gevoel dat de jeugdhulp niet werkt zoals het zou moeten werken, waardoor ze minder snel om hulp zullen vragen. Verder heest er bij jongeren heel wat schaamte rond hun situatie, en is er een taboe om bij een psycholoog te gaan, wat ervoor zorgt dat ze minder snel op zoek zullen gaan naar hulp. Jongeren en hulpverleners kaarten in het onderzoek hierbij het belang aan van een vertrouwenspersoon die de jongere goed kent, dit maakt het voor jongeren makkelijker om over hun problemen te praten. Omdat hulpverleners en brugfiguren vaak onbekend zijn voor jongeren, is het van belang dat deze zich zowel als individu als organisatie bekend maken bij de jongeren, door middel van plaatsgericht werken en zelf contact op te zoeken met de jongeren. Er wordt aangehaald dat stimuleren om te praten helpt wanneer de jongere je als hulpverlener kent, maar het is belangrijk om niet te gaan pushen. Interesse en een open houding stimuleren jongeren hierin om te praten over hun situatie. Uit de interviews blijkt dat de RTJ ook onvoldoende gekend is bij zowel jongeren als hulpverleners en brugfiguren. Vooral het CLB is bij jongeren bekend, een mogelijke verklaring hiervoor is omdat deze zich op school bevindt. Jongeren vinden ook vaak hun weg naar de jeugdbeweging of sport- of cultuurorganisaties, waar ze kunnen deelnemen aan activiteiten. Hulpverleners en brugfiguren geven aan dat ze onvoldoende kennis hebben van de RTJ omdat er in Brussel heel wat organisaties zijn met als centraal thema welzijn.

Hiernaast is er regelmatig verandering in het jeugdhulplandschap en komen er vaak nieuwe projecten bij. De bekendheid van jeugdhulporganisaties bij jongeren kan op verschillende manieren bevorderd worden. Zo wordt er aangeraden om scholen als hulpmiddel te gebruiken om jongeren makkelijker kennis te laten maken met organisaties. Schoolbezoeken vanuit organisaties, of een vak rond jeugdhulp op school zijn hier voorbeelden van. Een medewerker van Cachet geeft aan gehoord te hebben van een aantal jongeren dat een sociaal huis de bekendheid rond jeugdhulporganisaties bevordert. Om organisaties bekender te maken bij hulpverleners en brugfiguren is het belangrijk dat deze zicht hebben op de bestaande structuren binnen de jeugdhulp, wat kan zorgen voor een betere doorverwijzing. Ondernemingen zoals duidelijke websites van organisaties en ontmoetingsmomenten van organisaties binnen de jeugdhulp kunnen hierbij helpen (Cachet vzw, 2018).

Bij het polsen naar wat jongeren graag willen zien binnen de jeugdhulp kwamen er een aantal aspecten naar boven waar zij veel belang aan hechten. Zo zouden jongeren het makkelijker vinden om de stap te zetten naar hulpverlening wanneer deze anoniem is, het geeft een gevoel van controle behouden over hun eigen situatie. Jongeren willen betrokken worden in het hulpverleningsproces, ze willen mee inspraak hebben en zo hun autonomie bewaren. Wat hierbij komt kijken is transparantie, jongeren vinden het van belang goed geïnformeerd te zijn over het hulpverleningsproces en wie er verder bij betrokken zal worden. Het betrekken van ouders is voor sommige een drempel die ze ervaren binnen de jeugdhulpverlening. De ervaringen bij hulpverleners zijn hierin verdeeld. Sommigen van hen geven aan dat ze het als een meerwaarde zien om ouders van jongeren te betrekken bij het hulpverleningsproces. Anderen geven aan om niet als eerste de ouders in te schakelen, omdat dit de geen positieve invloed heeft op de betrekking van de jongere bij het hulpverleningsproces. Verder geven jongeren ook aan dat ze meteen hulp willen en niet op een wachtlijst terecht willen komen, omdat de situatie van de jongere kan veranderen in de tijdperiode dat ze op een wachtlijst staan voor een gesprek. Verder helpt een persoon die hen toeleidt naar verdere hulp in plaats van enkel een doorverwijzing de drempel om de stap naar deze hulpverlening te zetten. Een warm onthaal voor jongeren, ondersteuning op hun eigen tempo en aangepast aan hen, en een goede opvolging en nazorg zijn bijkomende aspecten die het hulpverleningsproces voor jongeren aangenamer maken. Vanuit hulpverleners wordt er voor een betere jeugdhulp verlangd om meer samen te werken met andere organisaties. Zowel extern, dus met andere organisaties, als interne samenwerking binnen één team is hierbij belangrijk. Er wordt ook focus gelegd op een betere samenwerking tussen Nederlandstalige en Franstalige diensten, zodat de taalgrens geen probleem vormt tijdens het hulpverleningsproces. Ook meer continuïteit binnen de hulpverlening is van belang voor hulpverleners. Hier wordt de nadruk gelegd op voldoende opvolging, communicatie en nazorg wanneer er een doorverwijzing van een jongere wordt gedaan. Ook één trajectbegeleider kan hier hulpvol zijn, deze begeleidt de jongere doorheen het hele hulpverleningsproces en dient dan als vertrouwenspersoon. Verder is er extra aandacht nodig bij de schakelmomenten van 12 jaar en 18 jaar, omdat dit leeftijden zijn waarbij jongeren mogelijks bij bepaalde organisaties geen hulp meer kunnen krijgen. Er wordt hierbij gedacht aan een optrekking van de leeftijdsgrens van volwassenen in de jeugdhulp, namelijk van 18 jaar naar (Cachet vzw, 2018).

De vragenlijst die Cachet gebruikte voor dit onderzoek geeft een overzicht weer van welke websites jongeren kennen om op zoek te gaan naar hulpverlening, met welke hulpverleningsorganisaties ze al contact hebben gehad en wat hun ervaring is met deze organisaties. 158 jongeren uit Brusselse scholen hebben deze vragenlijst ingevuld. Er zijn verschillende websites waarop jongeren uit Brussel hulpverleningsorganisaties terug kunnen vinden, zoals het Brussels zakboekje, de zoekzorger, en de sociale kaart. Ook jongeren uit

andere provincies in Vlaanderen kunnen terecht bij de zoekzorger en de sociale kaart om hulpverleningsorganisaties te vinden. Echter geeft 79% van de Brusselse jongeren die deze vragenlijst hebben ingevuld, aan dat ze helemaal geen websites kennen waarop ze terecht kunnen om hulpverlening te zoeken. 12% kent de website zorgzoeker en ongeveer 5% kent de sociale kaart. Wanneer er gekeken wordt naar met welke organisaties jongeren al contact hebben gehad, dan blijkt dat 80% al in contact is gekomen met het CLB. Slechts 8% van deze jongeren is al eens in contact gekomen met het JAC, bij het CGG is die 7%. Hierna komen organisaties zoals de zelfmoordlijn, de druglijn en teleonthaal. Iets minder dan 10% van deze jongeren die al in contact gekomen zijn met het CLB en het JAC geven aan dat hun ervaring met deze organisaties negatief was. Bij het CGG ligt dit aantal net onder 5% (Cachet vzw, 2018).

Voor het Onderzoek van Cachet werd aan de Brusselse jongeren de open vraag 'hoe kan jeugdhulp toegankelijker zijn?' gesteld. Hierbij hebben twaalf jongeren aangegeven dat ze de jeugdhulp al toegankelijk vinden. Toch zijn er uit deze vraag een aantal voorstellen van jongeren gekomen over hoe jeugdhulp toegankelijker gemaakt kan worden. De jongeren hameren op meer bekendheid van de organisaties, met als voorstel dat deze zich bekend maken op scholen en op straat. Ook vinden de jongeren het van belang dat organisaties zich bekend maken via sociale media, de televisie of andere media. Verder willen ze ook gebruik blijven maken van de websites, de chat en het forum van organisaties. Ze willen ook graag kunnen bellen en sms'en, een aantal van hen zou dit graag anoniem en gratis willen. Verder zouden deze jongeren liever hebben dat het CLB ook anoniem blijft, en er niet direct contact opgenomen wordt met hun ouders. Verder komt bij de antwoorden nogmaals het belang van een vertrouwenspersoon naar voren, net zoals snelle hulpverlening en het tegengaan van taboes rond mentaal welzijn (Cachet vzw, 2018).

Wachlijsten: de ultieme drempel

Ondanks dat er vanuit de overheid met dit decreet ingezet wordt op het bevorderen van de toegang tot de jeugdhulpverlening, worden er binnen de praktijk nog altijd drempels ervaren. Een van de grootste drempels die momenteel aanwezig is binnen de jeugdhulpverlening, zijn de massale aanmeldingen die worden gedaan bij de niet rechtstreeks toegankelijke jeugdhulp en de wachtlijsten die hierbij komen kijken.

In 2024 heeft het Agentschap opgroeien een cijferrapport uitgebracht dat hier een blik op werpt. Uit dit cijferrapport blijkt dat er in 2023 in totaal 15263 jongeren aangemeld stonden bij de NRTJ, waarvan 12876 nieuwe aanmeldingen zijn. Het aantal jongeren met een specifieke hulpvraag voor een jeugdhulpvoorziening op pleegzorg stond in 2023 op 10.715. In 2022 was dit een aantal van 9.037 jongeren, wat wil zeggen dat hier een stijging is van 1.678 jongeren. Van de 10715 jongeren die hiervoor een aanvraag gedaan hebben, zijn er in 2023 7.246 kunnen opstarten. In 2022 waren dit 5.612 jongeren, wat dus een stijging weergeeft van 1.634 jongeren (Agentschap Opgroeien, 2024).

Ondanks dat er in 2023 tegenover 2022 een stijging is in het aantal jongeren dat opgestart is met jeugdhulp, geeft dit cijferrapport mee dat er op het einde van 2023 in totaal nog 8.545 jongeren op de NRTJ-wachlijst staan. In 2022 waren dit 7.448 jongeren, in 2023 is er hier dus een stijging van 15%. Het Agentschap opgroeien verklaard deze stijging gedeeltelijk aan een stabiele instroom van hulpvragen dat gecombineerd is met een tragere opstart van de jeugdhulp. Er wordt verder wel aangegeven dat er een deel van de jongeren die wachten op een specifieke vorm van intensieve hulp, ondertussen wel al andere NRTJ krijgen of in het verleden gekregen (Agentschap Opgroeien, 2024).

Door de aanmelder kan ook een priorvraag ingediend worden bij de intersectorale poort. Dit is een hulpvraag die volgens de aanmelder niet langer kan wachten. Ook deze wordt na aanvraag goedgekeurd of afgekeurd door de intersectorale poort, afhankelijk van de inhoud en rekening houdend met een quotum. Van 2017 tot 2023 werden er in totaal 26.665 priorvragen gesteld, waarvan 3.486 in 2023. Wanneer er gekeken wordt naar het aantal goedgekeurde en afgekeurde priorvragen, dan zien we dat er in 2023 2.081 afgekeurde priorvragen waren en 1.405 goedgekeurde. De voorbije jaren lag het aantal afgekeurde priorvragen altijd hoger dan het aantal goedgekeurde, alleen in 2017 was dit niet het geval. Wanneer er gekeken wordt naar de reden van afkeuring, dan valt het op dat dit voornamelijk is omdat de intersectorale poort beslist heeft dat er toch geen prior is vanwege het quotum waarmee er rekening wordt gehouden (Agentschap Opgroeien, 2024).

Omdat de wachtlijsten van de jeugdhulp torenhoog zijn, en jaarlijks blijven stijgen, trekt Lisa Vandencastele, partijlid van de PVDA en volksvertegenwoordiger in het Vlaams Parlement, aan de alarmbel. Minister Caroline Gennez van de partij Vooruit maakte in 2024 een budget vrij van 120 miljoen euro voor de jeugdsector. Gennez verzekerde dat met dat budget de wachtlijsten die zich momenteel voordoen zouden kunnen opgelost worden. Volgens Gennez zou de administratie berekend hebben dat er hervormingen mogelijk zijn met het budget van 120 miljoen euro, en zo de wachtlijsten weggewerkt kunnen worden. Lisa Vandencastele heeft daarop die berekeningen aangevraagd. Wat blijkt, 120 miljoen is maar een minimum bedrag dat voortkomt uit het beleid van de vorige regering. Om werkelijk iets te kunnen doen aan de wachtlijsten van de jeugdzorg, is er een hoger budget nodig van 342 miljoen euro. Met het budget van 120 miljoen euro worden de wachtlijsten binnen de jeugdhulp zelfs niet gehalveerd. De PVDA hoopt dat Gennez als minister haar verantwoordelijkheid opneemt, en het nodige budget zal vrijmaken om de wachtlijsten in de jeugdhulp te verkleinen (Flachet, 2024).

Een stap in de juiste richting

Ondanks dat deze oplopende wachtlijsten een drempel blijven binnen de jeugdhulpverlening, heeft hiernaast zowel de regering als het werkveld zelf op andere vlakken wel al stappen gezet om een betere toegankelijkheid van de jeugdhulpverlening te waarborgen.

Sinds 1 februari 2024 kunnen jongeren tot en met 23 jaar gratis naar de psycholoog en orthopedagoog. Dit is een van de stappen die bij de hervorming van de geestelijke gezondheidszorg van voormalig viceminister en minister sociale zaken en volksgezondheid hoorde. Echter zijn hier wel een aantal voorwaarden aan verbonden. Zo moet de psycholoog of orthopedagoog waarbij de jongere de sessies volgt geconventioneerd zijn. Bij de voorwaarden op gratis hulp hoort ook een beperking in het type hulp en het aantal hulpverleningssessies. Enkel jongeren met lichte tot mate mentale klachten hebben recht op een aantal gratis sessies. Wanneer het gaat over een lichte problematiek, dan krijg je 10 gratis sessies per jaar. Wanneer er sprake is van een gespecialiseerde kortdurende behandeling, dan krijg je 20 gratis sessies per jaar. Verder moet de psycholoog waarbij de jongere de gratis sessies wil volgen aangesloten zijn bij een geestelijke gezondheidszorg netwerk voor kinderen en jongeren. Bij psychologen voor volwassenen heeft een jongere maar recht op acht gratis sessies (Eerstelijnszone, 2024).

Om in te spelen op de digitalisering van de jeugdhulpverlening heeft het Agentschap Opgroeien 'Bandbreedte' opgestart. Zij zetten in op een betere online en offline werking van de jeugdhulp. Om hier op in te zetten is Bandbreedte met een aantal doelstellingen gekomen. Als eerste is er het online communiceren in de jeugdhulp. Het veilig digitaal communiceren tussen jongeren en hulpverleners staat hier centraal. Men haalt aan dat het digitaal contact ervoor zorgt dat drempels binnen de jeugdhulpverlening verlaagd worden.

Maar volgens hen is er wel nog nood aan fysieke nabijheid en kan digitaal contact dit niet vervangen maar wel versterken. Een voorbeeld hiervan is videoconferencing, dat in 2021 werd ingevoerd. Dit zorgt ervoor dat een minderjarige in een gemeenschapsinstelling voor de jeugdrechtsbank kan verschijnen via een videoconferentie. Ook werd er een website opgesteld die dient als wegwijzer naar applicaties en websites voor welzijn, namelijk onlinehulp-apps.be. Verder wil men ook inzetten op blended care binnen de jeugdhulpverlening. Men wil hiervoor online tools inzetten naast en ter ondersteuning van de fysieke hulpverlening. Zo bestaan er momenteel e-learning modules en opleidingen om de digitale competenties van jeugdhulpverleners te versterken. Bij de digitalisering van de jeugdhulp wil men ook inzetten op transparantie. Dit wil zeggen dat de jongeren toegang moeten hebben tot de informatie die over zichzelf wordt bijgehouden, dit versterkt het vertrouwen tussen de jongere en de hulpverlener. Bandbreedte geeft aan dat jongeren meer regie vragen rond hun hulpverleningstraject. Hierbij komt dan ook kijken dat er transparantie moet zijn over welke gegevens gedeeld worden. Als laatste wordt het belang van een digitale werkruimte aangekaart. Deze ruimte dient voor het delen en opslaan van informatie en om samen te werken rond de gezinssituatie. Om de afstemming tussen hulpverleners te bevorderen wil men daarom inzetten op betrouwbare tools waarop samengewerkt kan worden en informatie gedeeld kan worden (Agentschap Opgroeien, sd).

Conclusie

Om in te spelen op de toegankelijkheid van de jeugdhulp heeft de Vlaamse regering tot op heden al een aantal stappen genomen die zeker hun impact hebben achtergelaten. Zo is er het decreet van de integrale jeugdhulp van 12 Juli 2013, waarin er verschillende doelstellingen zijn opgesteld die hierbij kunnen helpen. Zo kwam hierbij de oprichting van de intersectorale toegangspoort kijken, die zorgt voor meer transparantie en een betere afstemming van hulpverleningstrajecten van jongeren. Vooral jongeren met een multi-problematiek halen voordelen uit de intersectorale poort. Verder wordt er ook focus gelegd op de 5 B's van toegankelijkheid om deze te verbeteren. In het decreet worden ook een aantal doelstellingen geformuleerd die moeten bijdragen aan de toegankelijkheid van de jeugdhulp. Een aantal van deze doelstellingen zijn de vermaatschappelijking van de zorg, tijdige toegang tot de jeugdhulp, en meer continuïteit.

Jongeren en hulpverleners kaarten zelf het belang aan van toegankelijkheid binnen de jeugdhulp. Het onderzoek dat Cachet gedaan heeft toont aan welke drempels en mogelijkheden er zijn binnen de jeugdhulp. Een aantal van deze drempels zijn de schaamte die jongeren hebben rond mentaal welzijn, het gebrek aan kennis over organisaties binnen de jeugdhulp en een negatieve blik op de jeugdhulp. Verder kaarten jongeren en hulpverleners het belang aan van een vertrouwenspersoon tijdens het hulpverleningstraject. Ook het zichtbaar maken van zichzelf als organisatie is een voorstel, deze kan helpen om organisaties zichtbaarder te maken voor jongeren. Jongeren geven een voorkeur aan anonieme, goedkope, en laagdrempelige hulpverlening, zonder al te lange wachtlijsten. OM de jeugdhulp toegankelijker te maken worden er een aantal voorstellen gedaan. Zo kan het versterken van samenwerking tussen organisaties, betere bekendheid van diensten en organisaties en minder lange wachtlijsten hierbij helpen. Er moet dus meer ingezet worden op de bekendheid, betaalbaarheid en betrouwbaarheid van de jeugdhulp.

Ondanks het nieuwe decreet van de integrale jeugdhulp zijn er nog altijd drempels binnen de jeugdhulpverlening. Een van de grote aanwezige drempels zijn de wachtlijsten binnen de jeugdhulpverlening. Zo was er in 2023, tegenover 2022, een toename van 15% in het aantal jongeren op de wachtlijst niet rechtstreeks toegankelijke jeugdhulp. Er werd door minister Gennez een bedrag van 120 miljoen euro vrijgemaakt, dat zou moeten helpen bij deze lange

wachttijsten. Echter blijkt dat er zeker een bedrag van 342 miljoen euro hiervoor nodig is. Met het budget van 120 miljoen euro worden de wachttijsten zelfs niet gehalveerd.

Maar er zijn ook stappen gezet om de jeugdhulp toegankelijker te maken. Zo kunnen jongeren tot 23 jaar, onder een aantal voorwaarden, sinds 2024 gratis psychologische hulp krijgen. Ook op de digitalisering van de jeugdhulp wordt ingezet. Zo zet het project Bandbreedte in op offline en online hulpverlening die de toegankelijkheid tot de jeugdhulp kunnen vergroten.

De jeugdhulp in Vlaanderen kent dus zeker een langzame vooruitgang in het vergroten van de toegankelijkheid. Toch is de grote drempel van lange wachttijsten nog altijd aanwezig en kan hier meer op ingezet worden.

Bibliografie

- Agentschap Opgroeien. (2024). *Aanvragen crisisjeugdhulp en niet-rechtstreeks toegankelijke jeugdhulp*. Opgehaald van opgroeien.be: <https://www.opgroeien.be/kennis/cijfers-en-onderzoek/aanvragen-crisisjeugdhulp-en-niet-rechtstreeks-toegankelijke-jeugdhulp/cijfers-op-maat>
- Agentschap Opgroeien. (sd). *Brochure over het Decreet integrale jeugdhulp*. Opgeroepen op December 26, 2024, van Jeugdhulp.be: https://www.jeugdhulp.be/sites/default/files/publications/brochure_met-vereende-krachten.pdf
- Agentschap Opgroeien. (sd). *Doelstellingen*. Opgeroepen op Januari 2025, 3, van opgroeien.be: <https://www.opgroeien.be/bandbreedte/doelstellingen#toc-online-communiseren-in-de-jeugdhulp>
- Agentschap Opgroeien. (sd). *Niet rechtstreeks toegankelijke jeugdhulp*. Opgeroepen op December 27, 2024, van Jeugdhulp: <https://www.jeugdhulp.be/themas/niet-rechtstreeks-toegankelijke-jeugdhulp>
- Agentschap Opgroeien. (sd). *Rechtstreeks toegankelijke jeugdhulp*. Opgeroepen op December 27, 2024, van Jeugdhulp: <https://www.jeugdhulp.be/themas/rechtstreeks-toegankelijke-jeugdhulp>
- Agentschap Opgroeien. (sd). *Zeven B's als analysekader om drempels in kaart te brengen en weg te werken*. Opgeroepen op December 26, 2024, van opgroeien.be: <https://www.opgroeien.be/kennis/themas/toegankelijkheid/zeven-bs-als-analysekader-om-drempels-kaart-te-brengen-en-weg-te-werken>
- Cachet vzw. (2018). *Project toegankelijkheid in de jeugdhulp*. Cachet vzw. Opgehaald van <https://cachetvzw.be/uploads/file/files/projecttoegang-magazine-2018.pdf>
- Eerstelijnszone. (2024, Februari 1). *Kunnen jongeren gratis naar de psycholoog? Hoe zit het echt?* Opgehaald van Eerstelijnszone.be: https://www.eerstelijnszone.be/sites/default/files/2024-05/factcheck_gratis_naar_psycholoog_0.pdf
- Flachet, I. (2024, December 20). *Ondanks belofte werkt minister Gennez wachttijsten jeugdhulp niet weg*. Opgeroepen op December 30, 2024, van pvda.be:

Shania De Maeyer
Bachelorartikel Sociaal werk

<https://www.pvda.be/pers/ondanks-belofte-werkt-minister-genez-wachtljsten-jeugdhulp-niet-weg>

Vlaamse Overheid. (2012). *Integrale Jeugdhulp De krachtlijnen van het nieuwe decreet*.
Opgeroepen op December 27, 2024, van
https://www.vlaamswelzijnsverbond.be/files/2012_061%20bijlage3%20-%20nota%20decreet%20algemeen-1_0.pdf